

**ДИЗАЙН ТА МИСТЕЦТВО В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції,
05–06 жовтня 2023 р. / за ред. Білик А.А. – Одеса: Олді+, 2023.**

УДК 746:684.7

Попова Т.І.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дизайну тканин і одягу

Харківської державної академії дизайну і мистецтв

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРАДИЦІЙНОГО УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЧОГО ОДЯГУ НА СЛОБОЖАНЩИНІ У ХХ СТ.

Українське жіноче вбрання і особливості його використання завжди привертало увагу дослідників, оскільки містить в собі інформацію про історичні, соціальні та культурні чинники певного періоду часу. В ході дослідження проаналізовано трансформаційні процеси в жіночому одязі мешканців Слобожанщини у ХХ ст. і виділено 4 періоди особливостей використання етнічного жіночого костюму Слобожанщини (перший - 1900-1930 рр.; другий - 1940-1950 рр.; третій - 1960-1980 рр.; четвертий - 1990-2000 рр.).

В ході дослідження встановлено, що для першого періоду дослідження у 1900–1930 рр. ХХ ст. для етнічного одягу було характерно те, що відбулася зміна деяких компонентів одягу: традиційні плахти змінились спідницями, які декорувалися плисом, позументом, мереживом чи вишивкою; з'явилися фабричні хустки з малюнками рослинного характеру; виник "малоросійський стиль": блузи з довгими рукавами, оздоблені мереживом і вишиті в біло-синьо-червоних тонах, а також повністю вишиті спідниці і фартухи); представники української інтелігенції фотографувалися в українському одязі з метою вираження національної позиції; одяг для містян виготовлявся на основі народного українського костюму з фабричних матеріалів; традиційний одяг поступово перетворювався на обрядовий чи святковий або ж доношувався старшим поколінням; відомими модельєрами Надією Ламановою, Олександрою Екстер,

Євгенією Прибильською створювались колекції моделей, які базувались на використанні народних мотивів.

Для другого періоду дослідження у 1940–1950 рр. ХХ ст. для етнічного одягу було характерно те, що: у воєнні часи українське вбрання (для вишивки якого використовували техніку гладь, рослинний та геометричний орнамент, низ виробів оздоблювали також і бахромою) та будь-який одяг ставав предметом обміну на продукти харчування; у післявоєнний час етнічне українське вбрання побутувало серед селян, але серед містян поступово виходило з вжитку, переходячи у формат культурно-мистецького життя; серед політичних діячів велику увагу українській вишиванці приділяв Микита Хрущов, вважаючи її важливим символом української культури; традиційний жіночий костюм використовувався на українських заходах («Першотравнева демонстрація»), у художній самодіяльності; створені Будинки моделей пропанували оновлений одяг у фольклорному стилі (змінився традиційний орнамент та традиційний крій, однак декорували одяг вишивкою з геометричним орнаментом, а також декоративною тасьмою з вишивкою).

Для третього періоду дослідження у 1960–1980 рр. ХХ ст.» було притаманно: етнічний одяг перестав побутовати в повсякденному житті, однак його використовували на громадських заходах для вираження національної позиції (А.Горська, В. Стус, В. Симоненко), а також в культурно-мистецькому житті (в художній самодіяльності, для театральних постановок, під час проведення Днів майстрів, Дня шахтаря, Свят регіонів, ярмарок народного мистецтва); будинки моделей пропанували одяг в етностилі, особливістю яких є яскравий декор, композиційна завершеність, функціональність; художники (Людмила Семикіна, Галина Забашта) розробляли колекції, основними джерелами яких стали історичні костюми та орнаментика Трипілля, Скіфії, Київської Русі, козацького бароко, мотиви архітектури, монументального і декоративно-ужиткового мистецтва, фольклору, легенд.

Встановлено, що четвертий період дослідження (1990–2000 рр. ХХ ст.) традиційний український одяг відіграв важливе значення у вихованні, стимулюванні патріотичних почуттів громадян вже незалежної країни, для якого було притаманним: у повсякденного житті слобожанки, почали одягати сорочки та інший одяг в етностилі, виготовлений з фабричних тканин на основі сучасного крою, в основному з машинною вишивкою; використовували одяг в українському стилі в театральних постановках, на етнофестивалях (Весілля в Малинівці) та ярмарках (Сорочинський ярмарок), на релігійно-календарних святах; дизайнери одягу (Оксана Караванська, Олександра Теліженко, Лілія Пустовіт, Ірина Каравай, Зінаїда Ліхачова та Роксолана Богуцька), а також швейні підприємства ("Слобожанка", фабрика театрального реквізиту) розробляли одяг в етно-стилі на основі українського автентичного вбрання.

Отже, протягом всього ХХ ст. традиційний український одяг відіграв важливу роль у житті слобожан, оскільки слугував ідентифікатором української культури, а також визначав регіональну та локальну специфіку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воропай О. Український народний одяг. Звичаї нашого народу: етнографічний нарис. Київ: Оберіг, 1996. 590 с.
2. Лавренюк О. О. Етнонаціональні особливості українського вбрання: дис. ... канд. мист.: 26.00.01 / Київський нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2016. 198 с.
3. Николаєва Т. Історія українського костюма. Київ: Либідь, 1996. 171 с.
4. Олійник Марина. Український одяг у системі міської культури Києва (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття) : монографія. Київ, 2017. 312 с.